

Regissören Klaus Härö är aktuell med **Den bästa av mödrar:**

Då Finlands sak var vår

TEXT: ANDREAS HOFFSTEN

Klaus Härö är aktuell med sin andra långfilm efter debuten med *Elina – som om jag inte fanns* 2003. Inför premiären av *Den bästa av mödrar* har den svenska distributören bjudit in pressen för intervjuer på ett hotell i Stockholm. Klaus har ångan uppe och är ivrig att komma igång: "Sitter ni bra, nå då bör-jar vi!"

Den bästa av mödrar handlar om Eero Lahti som är nio år när ryssarna anfaller Finland. Eeros mamma Kirsti, liksom många andra i hennes situation vars man stupar i fält, tvingas ta det svåra beslutet att skicka iväg sitt barn till Sverige, till säkrare mark i hopp om att kriget skall bli kort och barnet snart skall kunna återvända.

"Finlands sak är vår!" sa man i Sverige i en sympatyttring med sitt nordiska grannland när den stora ryska björnen klampade längs den östra gränsen 1939. Finland kom senare under fortsättningskriget 1941 i förbund med Tyskland vilket politiskt omöjlig-

gjorde för Sverige att ge Finland pengar, men ta emot "krigsbarn" var en möjlig väg. Sammanlagt cirka 70 000 finska barn röntes samma öde som Eero och skeppades per båt eller sattes på tåg likt paket med en adresslapp runt halsen till Sverige. Cirka femton tusen av dem återvände av olika skäl aldrig till hemlandet. Det rör sig om en av historiens största barnflyttningar. Och gemensamt för de flesta är att de, livet igenom, burit på svårläkta sår till följd av obegripliga uppbrott och av att ha slitits iväg från en mamma både en och två gånger, kanske också förlorat sitt modersmål. Nu, sedan ett antal år, när dessa krigsbarn börjat komma upp i pensionsåldern och fått tid till efter-

tanke, har en debatt seglat upp i Finland om hur allt gick till. Och några har fått möjlighet att närma sig den komplexa frågan om vuxenhetens svek: de löften de fick höra som barn om att allt kommer att bli bra, mer sagt för att döva ett dåligt samvete än som verklig försäkran.

– Det har blivit en ögonöppnare framförallt för den yngre generationen, berättar Klaus, 34 år och fortsätter: "Nu har det blivit tillåtet med alla frågor folk i min ålder haft om våra föräldrars märkliga öden i Sverige." Heikki Hieta-mies som skrivit boken som filmen bygger på är själv krigsbarn och skrev sin historia på äldre dar som ett sätt att komma till tals med sitt förflutna. Klaus igen: "Glöm inte att problemen i Finland efter kriget med ren misär, krigsinvalida och änkor gjorde att man tänkte att 'de där barnen från Sverige ser så välmående och äppelkindade ut i sina sjömanskostymer, dem verkar det inte gå någon nöd på, det där tar vi itu med senare'." Sen kom 50-talet med sitt alltmer ökade välmående och man sa: "men sluta nu att prata om kriget – vi måste blicka framåt" ... och så glömdes krigsbarnen bort med alla sina minnen.

Jag provar tanken att jämföra Eeros erfarenhet med alla de apatiska flyktbarn som det i Sverige varit sådan debatt kring, de rymmer ju många likheter som att komma som vilt främmande fåglar till en annan kultur och

vara utlämnade till en godtycklig vuxenvärld i ett land vars språk man varken talar eller förstår.

– Det där är intressant. Och om en publik tänker att filmen handlar om deras liv så är det förstås det bästa beröm en regissör kan få, säger Klaus Härö och fortsätter:

– Finska vinterkriget och senare fortsättningskriget är det få utanför Finland som känner till något om, men erfarenheter av att bli lämnade, av att av olika skäl sakna en mor eller far, av att förlora kontakten med en människa som betyder något – den är det många som delar.

– Och till skillnad från Finland har ju ni i Sverige rika erfarenheter av invandring, av mångkulturalitet och allt vad det för med sig av både problem men också berikande möten, filosoferar

Klaus och slås plötsligt av en ny tanke: ”Då, i 40-talets Sverige, ser jag för mig hur det satt tiotusentals svenska familjer och resonerade att ”kan vi verkligen”, ”kan det fungera, har vi plats, har vi råd?” Och sen det solidariska ”Men vem ska annars ta hand om dessa barn?” Den generositeten är det ännu många som minns i Finland. Kanske är det samma solidariska uttryck inför de flyktingar som nu göms i Sverige?”

SAMTALET FLYTER IN på filmens struktur och likheterna med *Elina*: att bägge filmerna har sin dramatiska kurva men en avslutande känsla av feel-good.

– Du menar om jag gillar lyckliga slut? Jo.

Därpå följer ett slags kärleksförklaring till en amerikansk berättartradition som Klaus Härö menar – när den lyckas

undvika slentrian och upprepning – bygger på en tilltalande inställning till sin publik: ”Har ni också varit med om detta, känner ni igen er? Kan vi gå vidare härifrån?” ”Film är dyrt, det handlar om kommunikation och en vilja att berätta något”, förtydligar Klaus och tillägger:

– Detta är för mig oerhört mer sympatiskt än det europeiska, ibland lite von oben artade, upphöjda, sättet att göra film.”

Den bästa av mödrar utspelar sig i Helsingfors och på skånska Österlen. Varför Skåne?

– Det var så långt bort vi kunde komma från den finska skogen, Eero ser ju närmast ut som en gubbe på månen i det öppna landskapet när han bockar och säger ”God dag, jag heter Eero Lahti, jag kommer från Finland”.

Samtalet kommer in på bildspråket och Klaus talar sig varm om vikten av att bild, ljus, ljud och dialog berättar samma historia, att de sitter organiskt samman till en helhet. Då kan film som har såna inbyggda emotionella möjligheter, verkligen beröra. ”Jag gillar stora känslor på film, det hör liksom till.”

– Jag har haft förmånen att få jobba med fotografen Jarkko T Laine alltsedan mina första kortfilmer. Vi förstår varandra intuitivt. Ändå händer alltid saker vid en inspelning, vi hade lite tur med några bilder som inte stod i manus men som naturen på plats gav oss, vi hittade exempelvis en bunker. Vi hade även tur med situationer som skådespeleriet förde med sig. Jag älskar att arbeta med skådespelare som inte bara tänker på hur de ser ut, utan även vågar ge. Då får de också tillbaka, även av ett litet finskt barn som inte kunde ett enda ord svenska innan. Det blev väldigt berörande.

Klaus Härö är uppvuxen i Borgå i Finland med svenska som modersmål och har alltsedan han började tänka tankar på att kanske bli filmregissör varit inspirerad av svensk och dansk barnfilm. I Finland har inte den traditionen varit så stark. ”Krig, kärlek, romantik – men bara inte med barn” lyder ett finskt, filmiskt credo. Det är nog ingen dålig gissning att Klaus Härö med sin *Elina* och nu *Den bästa av mödrar* bidragit till en förändring på den punkten.

Se vidare filmhandledningen i detta nr av Zoom. Filmen distribueras av Sony Pictures.

